

QURILISH KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH OMILLARI

Hamroyev Javlon Aminovich

“JUR’AT HAMROH INVEST” MChJ direktori

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18228739>

Annotatsiya: Qurilish korxonalari raqobatbardoshligini oshirish omillari iqtisodiy tahlil asosida o‘rganilgan bo‘lib tadqiqot asosida metodologik yondashuv qo‘llanilib, ichki va tashqi omillar tizimli ravishda ajratib ko‘rsatildi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, malakali kadrlar salohiyatini oshirish hamda davlat tomonidan ko‘rsatiladigan qo‘llab-quvvatlash choralarini kuchaytirish korxonalar raqobatbardoshligini oshirishda muhim omillar hisoblanadi. Shuningdek, investitsiya muhiti va marketing strategiyalarining samarali yo‘lga qo‘yilishi qurilish sanoati rivojlanishiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi. Tadqiqot xulosalariga ko‘ra, ushbu omillarning uyg‘unligi nafaqat ichki bozor, balki xalqaro raqobatda ham ustunlikni ta‘minlashi mumkin.

Kalit so‘zlar: Qurilish sanoati, raqobatbardoshlik, innovatsion texnologiyalar, iqtisodiy samaradorlik, malakali kadrlar, davlat qo‘llab-quvvatlashi, investitsiya, marketing.

Kirish

Qurilish sanoati har qanday davlat iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda globalashuv sharoitida qurilish korxonalari nafaqat ichki bozorda, balki xalqaro miqyosda ham raqobatga tayyor bo‘lishi zarur. Raqobatbardoshlik – bu korxonaning mahsulot va xizmatlarini sifat, narx, innovatsion va samaradorlik bo‘yicha bozor talablariga moslashtira olish qobiliyatidir. Ushbu tadqiqotning maqsadi – qurilish korxonalari raqobatbardoshligini oshirishda ichki va tashqi omillarni tahlil qilish hamda ularning iqtisodiy samaradorligini baholashdir.

Metodologiya

Tadqiqotda quyidagi usullar qo‘llanildi:

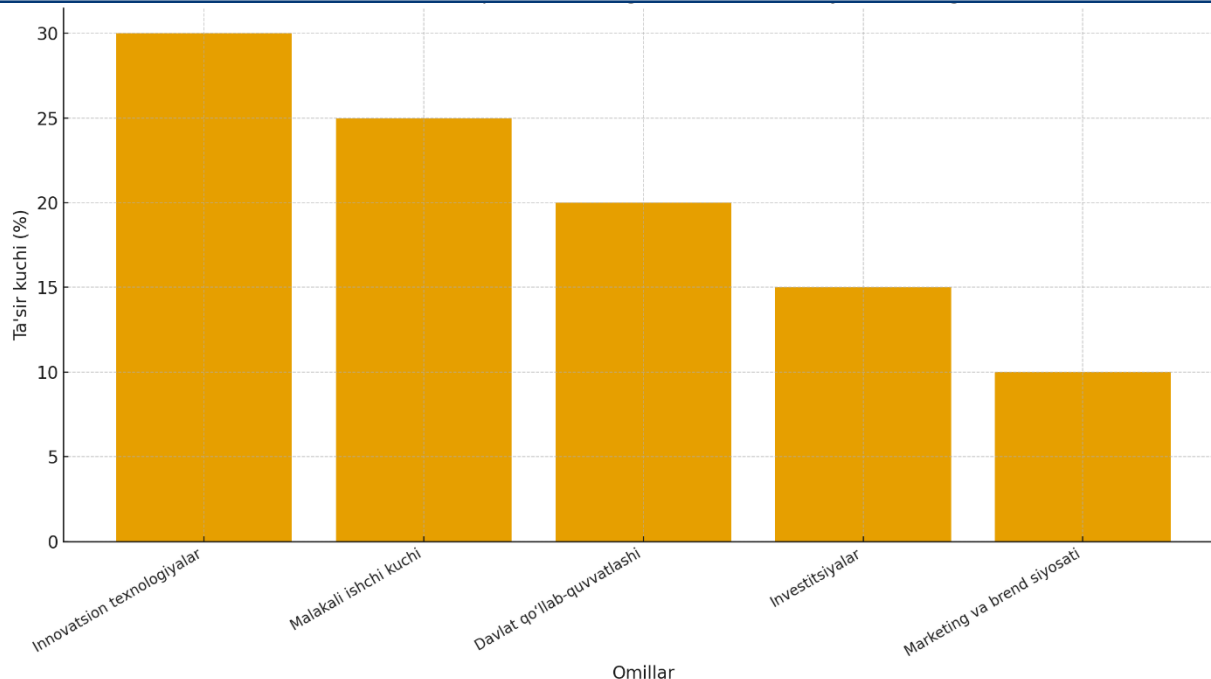
- iqtisodiy-statistik tahlil (so‘nggi yillardagi qurilish sanoati ko‘rsatkichlari o‘rganildi);
- solishtirma tahlil (ichki va tashqi omillar ajratildi);
- ekspert baholash (eng ta‘sirchan omillar aniqlanib, ularning foizli ta‘siri hisoblandi).

Natijalar

Jadval 1.

Qurilish korxonalari raqobatbardoshligini oshiruvchi omillar

Ichki omillar	Tashqi omillar
Innovatsion texnologiyalar	Davlat qo‘llab-quvvatlashi
Malakali ishchi kuchi	Investitsiya muhitining yaxshilanishi
Xarajatlarni optimallashtirish	Bozor infratuzilmasining rivojlanishi
Sifat menejmenti	Import va eksport imkoniyatlari
Marketing va brend siyosati	Raqobat muhiti (mahalliy va xalqaro)

1-rasm. Qurilish korxonalari raqobatbardoshligini oshiruvchi asosiy omillarning ta'sir kuchi (%).

M.Porterning fikricha, tug'ma omillar ta'sirida va boshqa manbalar orqali erishilgan raqobatbardoshlikni farqlash muhim hisoblanadi. Korxonaning raqobatbardoshligiga ta'sir etuvchi barcha omillarni Garvard biznes maktabi professori M.Porter bir necha turlarga bo'lishni taklif qiladi. Birinchidan, asosiy va ishlab chiqilgan omillardir va bular quyidagilardir, tabiiy resurslar, iqlim sharoiti, mamlakatning geografik joylashuvi, malakasiz va yarim malakali ishchi kuchi va shu kabilardir.

Qurilish korxonasi raqobatbardoshligi – bu qurilish korxonasining qurilish bozorida muvaffaqiyatli faoliyat olib borishi, xarajatlarni kamaytirish va qurilgan uy-joy sifatini yaxshilash shartlarini belgilaydigan xususiyatlaridir.

Qurilish korxonasi raqobatbardoshligi qurilish mahsulotlarining quyidagi xususiyatlari asosida shakllanadi:

- faol raqobat muhitidagi qurilishkorxonalari mahsulotlari realizatsiyasi ularning iste'mol xususiyatlariga, shuningdek, tadbirkorlik subyektlarining investitsiya faolligiga va aholining to'lov qobiliyatiga yuqori darajada bog'liqligi;
- iste'molchining o'zida mavjud bo'lgan mahsulot (xizmat)dan qoniqish qobiliyati tufayli "kechiktirilgan" iste'mol mahsulotiga aylanish qobiliyati;
- uzoq muddatli foydalanishga e'tibor qaratish, bu esa, iste'molchining yangi mahsulot sotib olishdan ko'ra, mavjudini saqlab qolishga (ta'mirlash, modernizatsiya qilish, rekonstruksiya qilish) qiziqishini ko'proq oshiradi;
- qurilish korxonalari faoliyatining hudud ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga bog'liqligi;
- ishlab chiqarish va tijorat siklining sezilarli davomiyligi tufayli vaqt omilining alohida ahamiyati;
- qurilish sanoatining yakuniy mahsuloti narxining yuqoriligi sababli, iste'molchilar ko'lamining kamligi.

Muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, qurilish korxonalari raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion texnologiyalarni joriy etish eng muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, malakali kadrlar tayyorlash va ularni rag'batlantirish ham korxonalarining bozordagi ustunligini mustahkamlaydi. Davlat tomonidan soliq imtiyozlari, kredit yengilliklari va huquqiy kafolatlar ko'rinishidagi qo'llab-quvvatlash tashqi omillar ichida asosiy rol ni o'ynaydi.

Ammo hozirgi kunda ayrim muammolar ham mavjud: ishlab chiqarish xarajatlarining yuqoriligi, ayrim korxonalarda innovatsion jarayonlarning sustligi, marketing siyosatining yetarlicha samarali emasligi.

Xulosa

Qurilish korxonalari raqobatbardoshligini oshirishning asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

- ❖ Innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish.
- ❖ Malakali ishchi kuchi va mutaxassislarni tayyorlash tizimini rivojlantirish.
- ❖ Davlat tomonidan iqtisodiy va huquqiy qo'llab-quvvatlashni kengaytirish.
- ❖ Investitsion muhitni yaxshilash va xorijiy kapitalni jalb etish.
- ❖ Marketing va brend siyosatini kuchaytirish.

Ushbu omillar uyg'unlashgan holda qo'llanilganda, qurilish korxonalari nafaqat milliy bozorda, balki xalqaro maydonda ham muvaffaqiyatli raqobat qila oladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Porter M. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. Free Press, 1998.
2. O'zbekiston Respublikasi Qurilish va uy-joy kommunal xo'jaligi vazirligi hisobotlari, 2023.
3. Xodjayeva N. "Qurilish sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini baholash omillari" Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar jurnali, №4, 2022.
4. World Bank. Doing Business in Construction Sector. Washington, 2021.
5. Sattarov N. "Innovatsion iqtisodiyot sharoitida qurilish korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish" Monografiya. "Khwarezm publication", 2025.